

УДК 316:378.6–057.87

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2024.2.5>**Марина ЯКОВЕНКО**

доктор філософських наук, професор кафедри філософії та суспільних дисциплін,

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»,

mlyakov07@gmail.com

ORCID: 0009-0006-1595-9048

**СТУДЕНТСТВО В ПОШУКУ ШЛЯХІВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ
(СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИМІРУ)**

В статті надано аналіз даних соціологічного дослідження, проведеного в травні 2024 року серед студентів Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ) з метою визначити пошуки шляхів самореалізації студентської молоді.

Назване дослідження було проведено методом роздаткового анкетування серед студентів молодших курсів МАУП, що охоплюють напрями підготовки з технічних, природничих, гуманітарних та соціальних наук. Дослідженню передувало експертне опитування, що надало базу для коментування ряду показників.

Розглянуто ряд чинників, що обумовлюють можливості реалізації зусиль студентів в процесі пошуку шляхів соціально-професійного самоствердження. Серед них висвітлено: фактори впливу на вибір професійної діяльності, спрямування докладання зусиль протягом навчання, попит на соціогуманітарні знання та «м'які навички».

Найбільш впливовими чинниками професійного вибору студентів, що здійснюється в кризових умовах сьогодення визначено особистісні (здібності та мрія про професію) та соціально-вмотивовані (престиж та матеріальний добробут). Самостійні зусилля щодо перспективи розширення соціальної реалізації виявилися сконцентрованими поза межами академії в додатково-освітніх та соціально-активних видах діяльності. Соціогуманітарні знання стверджені студентами як провідні в процесі соціальної реалізації. Soft skills активно набувають освітньої популярності у студентів та мають затребуваність як такі, що розширюють базу удосконалення особистості.

Загалом пошук самореалізації студентської молоді демонструє визначальну значимість освітньої складової цього процесу.

Ключові слова: студентська молодь, соціальна реалізація, соціологічне дослідження, самореалізація, вибір професії, самоактуалізація, соціогуманітарні знання, м'які навички.

**Maryna YAKOVENKO. STUDENTS IN SEARCH OF SELF-REALIZATION
(SOCIOLOGICAL ASPECTS OF MEASUREMENT)**

The article provides an analysis of data from a sociological study conducted in May 2024 among students of the Interregional Academy of Personnel Management (Kyiv) aimed at identifying pathways to self-realization among students.

The study utilized a survey method among first-year students at IAPM. Disciplines in technical, natural, humanitarian, and social sciences were covered. Prior to the study, an expert survey provided a basis for interpreting various indicators.

Were examined several factors that influence students' efforts in the pursuit of socio-professional self-assertion. These include: factors influencing career choice, focus of effort during education, demand for socio-humanitarian knowledge, and soft skills.

Were identified two most influential factors in students' career choices: personal factors (aptitude and career aspirations) and social motivation factors (prestige and financial well-being). Efforts towards social realization were found to be concentrated outside of the academy. Social realization was found to consist of additional education and social activities. Socio-humanitarian knowledge was affirmed by students as vital in the process of social realization. "Soft skills" are gaining educational popularity among students and are in demand as they elevate personal development.

Overall, the search for self-realization among students highlights the significant role of educational components in this process.

Key words: student youth, social realization, sociological study, self-realization, career choice, self-actualization, socio-humanitarian knowledge, soft skills.

Постановка проблеми. Історія становлення та розгортання системи вищої освіти доводить, що студенти є найбільш соціально активною, знаннево-зацікавленою та інтелектуальною молодіжною спільнотою. Водночас студентська молодь уособлює потенціал розвитку будь-якої країни. Тому зацікавленість до цієї соціальної групи з боку соціологів і науковців інших галузей знань була присутньою завжди.

Особливої уваги дослідження молоді потребують у складні або трансформаційні періоди історії. До таких належить і наша

сьогоденна ситуація, яка відзначається небаченими донині критичними формами буття. Проте кількість емпіричних соціологічних досліджень студентства значно скоротилась. Мало приділяється уваги вивченню інтелектуальних потреб студентської молоді, які впливають на формування її світогляду; потребують оновлення знання щодо мотивацій вибору професії; постають нагальними наміри самореалізації молодих людей тощо. Водночас наукові дискусії, що здійснюються в межах соціогуманітарного знання, збіль-

шати, на наш погляд, ґрунтовність теоретичних засад, якщо будуть спиратися на актуальні показники емпіричних соціологічних студій.

Найбільш виразними з точки зору набуття та прояву певних якостей постають, на наш погляд, студенти молодших курсів, особистість яких вже протягом п'яти років формується за новітніх умов. Гіпотетично їх соціокультурний досвід та особливості існування в інформаційному просторі відмінні від попереднього покоління студентів. Тому важливо розуміти ті зрушення, що відбуваються в запиті на знання та в намірах студентства щодо шляхів їх подальшої самореалізації в умовах нових соціальних реалій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На теренах вітчизняної наукової думки вивчення різних аспектів буття студентства соціологічними засобами відбувається вже майже півтора століття. В останні десятиліття запит на соціологічні дані, які створюють підґрунтя теоретичних засад для широкого спектру наукових знань, лише збільшується. Вони використовуються як в межах соціологічного знання, так і в міждисциплінарних дослідженнях, до яких звертаються і освітяни.

Серед різноманіття представлених розвідок студентської молоді фахівцями з різних регіонів України, можна виділити роботи О.С. Голікова, Ю.В. Заболотької, Л.А. Ляпіної, М.О. Мінц, І.В. Пака, Т.В. Пилаєва, А.К. Похресника, Л.Г. Сокурянської, О.О. Стояно, В.В. Терпан, В.С. Чопей, М.Л. Яковенко та інших, які концентрують увагу на стилях життя, життєвих стратегіях, соціокультурних орієнтаціях, академічній культурі, інноваційній активності, конструюванні культурного капіталу тощо, складаючи соціологічний портрет студентства як певної соціокультурної спільноти. В МАУП у 2020 році Т.О. Нельгою було проведено соціологічне дослідження проблем мотивації студентів, яка розглядалася в контексті державної освітньої політики [1]. Ряд представлених напрямів наукового пошуку в аспектах, що стосуються вибору професії, фокусу діяльності в процесі навчання, запити гуманітарних знань та соціальних навичок тощо, є дотичними до нашого дослідження.

Мета статті. Проаналізувати низку емпіричних даних щодо освітніх процесів сьогодення, які висвітлюють пошуки шляхів самореалізації студентської молоді. Представлені дані були отримані в результаті соціологічного дослідження, проведеного в травні 2024 року серед студентів Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ).

Зазначене дослідження було проведено методом роздаткового анкетування серед студентів першого та другого курсів МАУП таких спеціальностей, як: право, цифрові технології, комп'ютерні науки, стоматологія, фармація, психологія, графічний дизайн, кібербезпека та захист інформації, філологія, що презентують напрями підготовки з технічних, природничих, гуманітарних та соціальних наук. Загалом за квотною вибіркою опитано 116 осіб, з яких 62,9 % жінки, 37,1 % чоловіки. Дослідженню передувало експертне опитування, що надало базу для коментування ряду показників.

Виклад основного матеріалу. Беззаперечним є той факт, що першочергове значення щодо самореалізації особистості молоді людини має вмотивованість її діяльності. Так, мотивація отримання конкретної спеціальності є підґрунтям майбутнього відношення до навчання та попиту конкретних знань та вмінь молодих людей, що їх надає заклад вищої освіти. Зважаючи на ряд факторів підготовки студентів молодших курсів, що передують вступу до академії, та яка відбувалася здебільшого в умовах дистанційного навчання, звуження та «інформатизації» соціальних контактів, актуалізувалося питання про вплив на вибір студентами конкретної спеціальності.

Серед отриманих нами відповідей щодо факторів впливу на зроблений молодими людьми вибір, найбільших значень набули такі показники, як особисті здібності респондентів та їх мрії про конкретну спеціальність, кожна з яких набрала по 39,7 %. Соціальний престиж професії видався важливим для 32,8 % опитаних. Перспектива матеріального добробуту постала важливою складовою майбутньої професійної підготовки для 30,2 % респондентів. А отже, особистісні (мрія та здібності) та соціальні (престиж професії та пов'язаний з ним матеріальний добробут її носія) показники, що набрали більше 30 %, мають найбільше значення для наших студентів в процесі вибору майбутньої діяльності за фахом.

Постає віддзеркаленням сьогодення, але, водночас, потенційно тривожним показником, установка опитаних студентів на їх подальшу реалізацію за кордоном в якості вже підготовленого фахівця. Так, значна кількість опитаних (27,6 %), зазначили, що обрана ними спеціальність зацікавила їх, оскільки надає можливість такої самореалізації.

Випадковий збіг обставин допоміг визначитися з обраною професією 25,9 % сьогоденних студентів, що свідчить про неусвідомленість вибору, та, водночас, є характерним

та психологічно обґрунтованим показником для конкретної вікової групи молоді.

Значної уваги опитані надали референтній групі – відгукам друзів, що вже навчалися за спеціальністю, яка була ними обрана, та рекомендаціям батьків – 17,2 % і 16,4 % відповідно, які є стандартними проявами щодо вікової категорії респондентів. Лише незначна кількість, - 0,9 % – відмітили, що корегували свій вибір, виходячи з матеріальних можливостей сім'ї, що свідчить про відповідність матеріальних можливостей батьків щодо навчання дітей в приватному закладі вищої освіти. Свій варіант, який здебільшого вкладався в смислові засади запропонованих варіантів відповідей вказали 6,9 % респондентів.

Увага до певних видів діяльності, яку приділяють студенти в період навчання в МАУП, демонструє характер спрямування їх особистісного зросту і специфіку соціальної самоактуалізації молодих людей.

Найвищі щаблі у переліку отриманих відповідей щодо надання переваги з точки зору прикладання зусиль та затрат часу в процесі навчання, набули позиції «навчання» (83,6 %) та «спілкуванню з друзями» (70,7 %), що з точки зору соціальної мотивації та вікової психології є характерними та історично незмінними найвищими показниками протягом багаторічної історії досліджень студентства. До соціально вмотивованої позиції отримання знань в межах академії можна доєднати показник «отримання знань/навичок поза ЗВО», що демонструє самовмотивованість студентів, які складають 37 % опитаних.

Надалі показники розподілились наступним чином: «суспільній діяльності» приділяють увагу 20,7 % студентства; «спорту» – 7,8 % (що є відносно невеликим відсотком в умовах суспільства, яке вмотивовує до даної діяльності), та стільки ж у відсотковому значенні набула позиція «пошуку супутника/

супутниці життя», яка відповідає певному соціально-віковому показнику та суспільним установкам сьогодення. Водночас «науковим дослідженням» приділяють увагу – 3,4 %, логічним при цьому є той факт, що кількість студентів, які цікавляться наукою, зростає втричі на другому – відносно першого – курсі.

В межах свого варіанту відповіді «роботі» та «пошуку роботи» приділяють увагу 6,0 % опитаних. На жаль, позицію «волонтерська діяльність» в складних умовах сьогодення обрали лише 2,6 % респондентів, що водночас збігається з відсотковим показником інноваційно-активної молоді, про що ми писали раніше [2].

Вища освіта в нашій країні відзначається тим, що вона протягом десятиліть надавала базові знання з обширного спектру соціально-гуманітарних дисциплін. Останні, в свою чергу, складають світоглядну базу, яка має істотне значення для самоствердження молодої людини у соціумі не тільки в якості фахівця, але й у якості особистості. Тому запит на знання та навички, що їх отримують студенти в процесі студіювання соціогуманітарних знань у період навчання в академії, постають важливими з точки зору розуміння міри значимості останніх для подальшого саморозвитку та соціального просування респондентів.

Студентам було задано ряд питань, що стосувалися ціннісного (вираженого в ступені важливості) відношення щодо необхідності отримання певних знань і навичок. Останні непрямим чином позиціонували певні дисциплінарні зони, що викладаються рядом конкретних соціальних і гуманітарних дисциплін (філософія, психологія, культури та цивілізації світу тощо), та які були сформовані у показниках, найбільш прийнятних для сприйняття студентів.

Так, отримання різнобічних знань про глобальні процеси сучасності (таблиця 1) вважа-

Таблиця 1

Важливість знань про глобальні процеси сучасності

№ з/п	Показники	Важливо, %	Здебільшого важливо, %	Здебільшого не важливо, %	Не важливо, %	Важко відповісти, %
1	Отримання різнобічних знань про глобальні процеси сучасності	45,7	44,8	6,9	–	3,4

Таблиця 2

Важливість формування власного світогляду

№ з/п	Показники	Важливо, %	Здебільшого важливо, %	Здебільшого не важливо, %	Не важливо, %	Важко відповісти, %
2	Формування власного світогляду	77,5	20,6	–	0,9	0,9

ють важливими 45,7 % студентів. Наближену позицію «здебільшого важливо» відмітили 44,8 %. Загалом 95 % опитаних вважають важливими знання про глобальні процеси сучасності. Здебільшого не важливою дану систему знань вважають всього 6,9 % респондентів. Не змогли відповісти 3,4 % респондентів.

Формування власного світогляду (таблиця 2) є важливим для 77,5 % респондентів, а здебільшого важливим – 20,6 %, що загалом складає цінність для 98,1 % опитаних. Категорично не важливим формування світогляду є для невеликої кількості студентів – 0,9 %, такий самий відсоток студентів не змогли відповісти на питання. Позиція «здебільшого не важливо» не була обрана респондентами.

Розвиток аналітичних здібностей (таблиця 3) виявився ствердно важливим для 55,1 %, а здебільшого важливим – 37,0 % респондентів, що складає в комплексі домінуючий – 92,1 – відсоток. У той же час сумнівно-негативну позицію «здебільшого не важливо» позначили 4,3 % респондентів, а утруднилися з відповіддю 3,4 % респондентів. Позиція «не важливо» респондентами не була обрана.

Розширення знань про культури світу (таблиця 4) вважають важливими 19,8 % респондентів, а здебільшого важливим – 50,9 % респондентів, що загалом дає більшість (70,7 %) позитивних відповідей. Водночас більше третини – 25,9 %, з яких 20,7 % «здебільшого» та 5,2 % – «категорично», вважають не важливим знанням про полікультурне

розмаїття. Не змогли дати відповідь 4,3 % респондентів.

Отримання наукових знань про закономірності розвитку конкретного суспільства (таблиця 5) категорично важливими вважає значна кількість студентів – 17,2 %, скоріше важливим – 46,6 % респондентів, що демонструє узагальнено-позитивну оцінку 63,8 % опитаних. Здебільшого не важливим показником щодо знань закономірностей розвитку суспільства постали відповіді 26,7 % респондентів, а взагалі не важливим – лише 3,4 %, що складає 30,1 % не важливих в сенсі отримання наукових знань з огляду перспектив самоствердження студентів. Разом з тим 6,0 % респондентів не змогли визначитись з відповіддю.

Здобуття знань у галузі управлінської діяльності (таблиця 6) вважають важливими 37,9 % респондентів, наближену позицію «здебільшого важливо» відзначили 41,4 % респондентів, що узагальненою цифрою складає 79,3 % опитаних. Здебільшого не важливою (13,8 %) та категорично не важливою (7,8 %), – загалом 21,6 % респондентів. Утруднилися з відповіддю невелика кількість студентів – 1,7 %.

На запитання щодо набуття уявлень про наукову діяльність (таблиця 7), відповіді розподілились наступним чином. Так, категорично важливими (22,4 %) та такими, що позитивно-коливаються (44,0 % «здебільшого важливо») виявилися відповіді 66,4 % респондентів. Здебільшого не важливими

Таблиця 3

Важливість розвитку аналітичних здібностей

№ з/п	Показники	Важливо, %	Здебільшого важливо, %	Здебільшого не важливо, %	Не важливо, %	Важко відповісти, %
3	Розвиток аналітичних здібностей	55,1	37,0	4,3	–	3,4

Таблиця 4

Важливість знань про культури світу

№ з/п	Показники	Важливо, %	Здебільшого важливо, %	Здебільшого не важливо, %	Не важливо, %	Важко відповісти, %
4	Розширення знань про культури світу	19,8	50,9	20,7	5,2	4,3

Таблиця 5

Важливість знань про закономірності розвитку суспільства

№ з/п	Показники	Важливо, %	Здебільшого важливо, %	Здебільшого не важливо, %	Не важливо, %	Важко відповісти, %
5	Отримання наукових знань про закономірності розвитку конкретного суспільства	17,2	46,6	26,7	3,4	6,0

Таблиця 6

Важливість знань у галузі управлінської діяльності

№ з/п	Показники	Важливо, %	Здебільшого важливо, %	Здебільшого не важливо, %	Не важливо, %	Важко відповісти, %
6	Здобуття знань у галузі управлінської діяльності	37,9	41,4	13,8	7,8	1,7

Таблиця 7

Важливість уявлень про наукову діяльність

№ з/п	Показники	Важливо, %	Здебільшого важливо, %	Здебільшого не важливо, %	Не важливо, %	Важко відповісти, %
7	Набуття уявлень про наукову діяльність	22,4	44,0	25,9	5,2	3,4

(25,9 %) та зовсім не важливими (5,2 %) означену якість обрали загалом 31,1 % респондентів. Відповіді на запитання утруднилися 3,4 % респондентів.

Набути вмінь сприймати та утверджувати себе як особистість (таблиця 8) виявилось важливим для 79,3 % студентів, а здебільшого важливим – 15,5 % студентів, що в узагальнено-позитивному значенні складає 94,8 % респондентів. Здебільшого не важливим даний показник став лише для 2,6 % опитаних. Водночас респондентів, для яких би постав не важливим даний показник, – не виявилось. Ускладнилися відповіді на дане запитання 0,9 % – не велика кількість респондентів.

Знання історичного коріння свого народу (таблиця 9) вважають важливим 33,6 % студентів, а здебільшого важливим – 41,4 %, що загалом становить 75 % респондентів. Здебільшого не важливими (11,2 %) та абсолютно не важливими (7,8 %) ці набуті знання постають для 19 % респондентів. Утрудненим це питання виявилось для 4,3 % респондентів.

Свій варіант запропонували 6 % опитаних. Ними зазначено важливість отримання гума-

нітарних знань та зроблено зауваження про необхідність більш вимогливого відношення до вивчення фахових предметів.

Таким чином, обраними в якості стверджованих виявилися всі запропоновані до розгляду показники. Слід відмітити, що більше 90 % набрали наступні позиції:

- формування власного світогляду з найбільшим стверджуваним виміром важливості зазначили 98,1 %, що, одночасно, демонструє найбільший відсоток затребуваних в переліку розглянутих студентами якостей;

- знання про глобальні процеси сучасності 95 % респондентів обрали важливою базою свого соціального ствердження, що є віддзеркаленням світових подій сьогодення, в які безпосередньо та опосередковано включені студенти;

- необхідність знань щодо ствердження себе як особистості відзначили 94,8 % респондентів. Даний великий відсоток є очікуваним з огляду на вік і відповідні йому соціально-психологічні особливості студентів;

- розвитку своїх аналітичних здібностей потребують 92,1 % респондентів. Вочевидь студентство надає даному показнику

Таблиця 8

Важливість сприйняття себе особистістю

№ з/п	Показники	Важливо, %	Здебільшого важливо, %	Здебільшого не важливо, %	Не важливо, %	Важко відповісти, %
8	Вміння сприймати та утверджувати себе як особистість	79,3	15,5	2,6	–	0,9

Таблиця 9

Важливість знань про історичне коріння свого народу

№ з/п	Показники	Важливо, %	Здебільшого важливо, %	Здебільшого не важливо, %	Не важливо, %	Важко відповісти, %
9	Знання історичного коріння свого народу	33,6	41,4	11,2	7,8	4,3

великого значення, оскільки відносить його до інтелектуальної складової особистості.

До значимих, з меншою кількістю відсотків, але такою, що перевищує 50 %, респондентами були віднесені наступні позиції:

– знання в галузі управлінської діяльності як важливі позначили 79,3 % опитаних студентів. Ця позиція видається їм більш зрозумілою в огляді соціального просування;

– знання історичного коріння свого народу обрали важливим показником 75 % респондентів. Дана позиція, що є важливою в умовах мультикультуралізму і, безумовно, актуалізована подіями сьогодення;

– набуття уявлень про наукову діяльність в процесі навчання надали значення 66,4 % студентів молодших курсів, що постало перевищено очікуваним відсотком, оскільки дотичність студентів до наукової діяльності відбувається здебільшого на старших курсах;

– отримання наукових знань про закономірності розвитку конкретного суспільства є важливою складовою гуманітарного знання для 63,8 % респондентів, що можна розглядати як запит на уточнення різноманітної інформації;

– розширення знань про культури світу вважають важливими 50,9 % респондентів, що є очікувано-зростаючим показником в огляді світових подій сьогодення.

Розглянуті дані дослідження демонструють, що студенти потребують соціально-гуманітарних знань, які складають основу формування інтелектуально-світоглядних позицій молодих людей та значно розширюють шляхи їх самореалізації. Твердження респондентів здебільшого формувалися на самоаналізі опанованої картини світу та не спиралися на знання, що їх надають конкретні дисципліни гуманітарного та соціального спрямувань, позиціонуючи відкритість до набуття певної якості особистості.

Паралельно процесу навчання у вищому навчальному закладі (отриманню професійних знань, розширенню світогляду завдяки предметному ряду гуманітарних і соціальних дисциплін тощо), студенти потребують здобуття навичок, які сьогодні стають все більш популярними. Це так звані *soft skills* («м'які навички»), володіння якими має велике значення в процесі соціального самоствердження та соціального просування молоді людини. Серед потреб здобуття певних навичок студенти позначили наступні (надаємо по низхідній): володіння собою у кризових ситуаціях (стресостійкість) – 67,2 %, вміння слухати та підтримувати бесіду (комунікабельність) та вміння публічно

виступати (ораторське мистецтво) – 63,8 % кожна з позицій, здатність самомотивації до навчання – 45,7 %, знання ділового етикету (культура спілкування) – 43,1 %, вміння подавати інформацію про свої напрацювання (селф-брендинг) – 41,1 %, вміння керувати часом (тайм менеджмент) – 40,5 %, вміння працювати у команді – 32,8 %, свій варіант – узагальнено-ідеалізований («покращувати себе, щоб ставати кращим, ніж є зараз») позначили – 0,9 %.

Треба зазначити, що формування *soft skills* тісно пов'язані з гуманітарною складовою теоретико-прикладних засад (психологія, соціологія, етика ділового спілкування тощо), що лише посилює значимість соціальної та гуманітарної освіти і стверджує затребуваність вищезгаданих умінь в умовах буття та комунікації сучасних спільнот. *Soft skills* затребувані як такі, що розширюють базу вдосконалення особистості та впливають на потенційні можливості самореалізації студентства.

Висновки та перспективи досліджень. Таким чином, процес самореалізації студентської молоді, що відбувається у комплексі різноманітних обставин сьогодення, демонструє визначальну значимість освітньої складової. Водночас вагомими тут є мотиваційні установки, з якими студенти входять до академії з метою опанування конкретної професії.

В процесі перебування у вищому навчальному закладі, увага до певних видів діяльності студентів молодших курсів традиційно більшою мірою сконцентрована на навчанні та спілкуванні. Водночас, зростає кількість студентів, які отримують персоніфіковано відібрані знання поза академією, розширюючи тим самим можливості соціальної та професійної реалізації.

На наш погляд, дискусійні питання відносно того, чи необхідно надавати знання з соціогуманітарних дисциплін, що десятиліттями точаться у вітчизняній науковій думці, яка спирається на зразки професійно-сегментованої освіти, студенти спростували. Ними визначено важливість певних соціальних та гуманітарних аспектів знань для подальшого їх використання в особистісному становленні. Активно набувають освітньої популярності у студентів і *soft skills*, постаючи допоміжними щодо діяльності закладу вищої освіти. А їх затребуваність у респондентів лише посилює значення гуманітарної складової освіти у процесі пошуку шляхів самореалізації студентства.

В цілому, тенденції самореалізації наших студентів змінюються. Це відображається, насамперед, в розширенні фахового спектру прикладання зусиль через опанування декількох освіт та установці на ймовірніше втілення професійних або позапрофесійних навичок за межами країни.

Наведені у статті дані проведеного в МАУП соціологічного дослідження можуть слугувати допоміжними елементами науково-педагогічного аналізу та основою подальших досліджень в аспекті пошуку шляхів самореалізації студентської молоді.

Література:

1. Нельга, Тетяна. Проблеми мотивації студентів у призмі державної освітньої політики (соціологічний аналіз). *Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління*. Вип. 1 (59). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2020. С. 42–46.
2. Яковенко, Марина. Формування інноваційної активності студентства (прикладний аспект). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. Вип. № 1. Київ : Інститут соціології НАН України, 2002. С. 153–166.